रमस्वैधस्व मोदस्व देहि चैव यजस्व च। न त्वामभिभविष्यन्ति वैद्या न च तपस्विनः। ५८२०

इति श्रीमहाभारते अनुशासनपर्व्वणि आनुशासनिके पर्व्वणि मैत्रेयभिक्षायां विंशत्यधिकशततोऽध्यायः ॥ १२० ॥

॥ भीष्म उवाच ॥ एवमुक्तः प्रत्युवाच मैत्रेयः कर्म्मपूजकः। अत्यन्तश्रीमति कुले जातः प्राज्ञो बहुश्रुतः।

॥ मैत्रेय उवाच ॥ असंशयं महाप्राज्ञ यथैवात्थ तथैव तत्। अनुज्ञातश्च भवता किञ्चिद्ब्रूयामहं विभो।

॥ व्यास उवाच ॥ यद्यदिच्छसि मैत्रेय यावद्यावद्यथा यथा। ब्रूहि तत्त्वं महाप्राज्ञ शुश्रूषे वचनन्तव।

॥ मैत्रेय उवाच ॥ निर्द्दोषं निर्म्मलञ्चैव वचनं दानसंहितं। विद्यातपोभ्यां हि भवान् भावितात्मा न संशयः।

भवतो भावितात्मत्वाल्लाभोऽयं सुमहान्मम। भूयो बुद्ध्याऽनुपश्यामि सुसमिद्धतपा इव। ५८२५

अपि नो दर्शनादेव भवतोऽभ्युदयो भवेत्। मन्ये भवत्प्रसादोऽयं तद्धि कर्म्म स्वभावतः।

तपः श्रुतञ्च योनिश्चाप्येतद्ब्राह्मण्यकारणं। त्रिभिर्गुणैः समुदितस्ततो भवति वै द्विजः।

अस्मिंस्तृप्ते च तृप्यन्ते पितरो दैवतानि च। न हि श्रुतवतः किञ्चिदधिकं ब्राह्मणादृते।

अन्धं स्यात्तम एवेदं न प्रज्ञायेत किञ्चन। चातुर्व्वर्ण्यं न वर्त्तेत धर्म्माधर्म्मावृतानृते।

यथा हि सुकृते क्षेत्रे फलं विन्दति मानवः। एवं दत्त्वा श्रुतवति फलं दाता समश्नुते। ५८३०

ब्राह्मणश्चेन्न विद्येत श्रुतवृत्तोपसंहितः। प्रतिग्रहीता दानस्य मोघं स्याद्धनिनां धनं।

अदन्नविद्वान् हन्त्यर्थमद्यमानञ्च हन्ति तं। तच्चान्नं पाति यच्चान्नं स हन्ता हन्यतेऽबुधः।

प्रभुर्ह्यन्नमदन् विद्वान् पुनर्ज्जनयतीश्वरः। स चान्नाज्जायते तस्मात् सूक्ष्म एतद्व्यतिक्रमः।

यदेव ददतः पुण्यं तदेव प्रतिगृह्णतः। न ह्येकचक्रं वर्त्तेत इत्येवमृषयो विदुः।

यत्र वै ब्राह्मणाः सन्ति श्रुतवृत्तोपसंहिताः। तत्र दानफलं पुण्यमिह चामुत्र चाश्नुते। ५८३५

ये योनिशुद्धाः सततं तपस्यभिरता भृशं। दानाध्ययनसम्पन्नास्ते वै पूज्यतमाः सदा।

तैर्हि सद्भिः कृतः पन्थास्तेन यातो न मुह्यते। ते हि स्वर्गस्य नेतारो यज्ञवाहाः सनातनाः।

इति श्रीमहाभारते अनुशासनपर्व्वणि आनुशासनिके पर्व्वणि दानधर्म्मकथने एकविंशत्यधिकशततोऽध्यायः ॥ १२१ ॥

॥ भीष्म उवाच ॥ एवमुक्तः स भगवान् मैत्रेयं प्रत्यभाषत। दिष्ट्यैव त्वं विजानासि दिष्ट्या ते बुद्धिरीदृशी।

लोको ह्यार्य्यगुणानेव भूयिष्ठन्तु प्रशंसति। रूपमानवयोमानश्रीमानाञ्चाप्यसंशयं।

दिष्ट्या नाभिभवन्ति त्वां दैवस्तेऽयमनुग्रहः। यत्ते भूयतरं दानाद्वर्त्तयिष्यामि तच्छृणु। ५८४०

यानीहागमशास्त्राणि याश्च काश्चित् प्रवृत्तयः। तानि वेदं पुरस्कृत्य प्रवृत्तानि यथाक्रमं।

अहं दानं प्रशंसामि भवानपि तपःश्रुतेः। तपः पवित्रं वेदस्य तपः स्वर्गस्य साधनं।

तपसा महदाप्नोति विद्यया चेति नः श्रुतं। तपसैव चापनुदेद्यच्चान्यदपि दुष्कृतं।

यत् यद्धि किञ्चित् सन्धाय पुरुषस्तप्यते तपः। सर्व्वमेतदवाप्नोति विद्यया चेति नः श्रुतं।

दुरन्वयं दुष्प्रधर्षं दुरापं दुरतिक्रमं। सर्व्वं वै तपसाऽभ्येति तपो हि बलवत्तरं। ५८४५

सुरापोऽसम्मतादायी भ्रूणहा गुरुतल्पगः। तपसा तरते सर्व्वमेनसश्च प्रमुच्यते।

सर्व्वविद्यस्तु चक्षुष्मानपि यादृशतादृशं। तपस्विनं तथैवाङ्गस्तस्मात्कार्य्यं सदा नमः।